VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Kurkkua kuristaa

Ei. En ole murheellinen, surullinen tai nielemässä kyyneleitä. Taistelen flunssaa vastaan. Kaulassa on kaksi kaulaliinaa ja kuuma inkiväärijuoma polttelee sisuksissa. Kallokoppaan on hiipimässä puristava paine.

Mutta ehkä se tästä. Otan kohta särkylääkettä ja nukun pitkään ja hyvin.

Kuka käski lapioimaan katolta pudonnutta lunta ilman takkia, pelkässä paidassa? Pitäisihän sitä jo osata varoa, että jos pikkusenkin tuuli pääsee puhaltamaan kostealle iholle, niin kylmettyminenhän siitä seuraa. Nuorempana saattoi vaikka miten kekkuloida pakkasessa tai vähissä vaatteissa, eikä mitään tullut, karaistui vain.

Mutta kun ikää karttuu ja tukkaan tulee piiloharmaata, alkaa uunin kylki houkuttaa. Käyttäytyminen muuttuu kissan kaltaiseksi. Sitä etsiytyy talossa sellaiseen paikkaan, joka on sekä valoisa että lämmin. Alkaa pohtia, että miksei olohuoneessa ole nojatuolia, jalkalamppua ja pikkupöytää. Ja miksi juuri siitä huoneesta puuttuu lämpöpatteri.

Flunssalla on aina syynsä

Tällä kertaa flunssan uhan toi armeijassa oleva poika. Oli tullessaan 39 celsiusta ja oli lähtiessään takaisin 39 celsiusta. Kasarmilla sairastupa oli kuuleman mukaan niin täynnä, että poika joutui potemaan tupaansa.

Joskus junassa osuu osastoon, jossa joku onneton työhön matkaava ylitunnollinen työnarkomaani yskii koko vaunullisen täyteen ”flunssan siemeniä”. Silloin keksii syyn pistäytyä pitkäksi aikaa kahvilavaunussa.

Yleensä flunssa puhkeaa hiihtolomalla tai viikonlopun aikana. Juuri silloin kun hellittää muusta tekemisestä. Elimistö pitää jatkuvasti tarjolla olevat taudin aiheet kurissa, kunnes tulee vapaata aikaa, jolloin päällimmäinen taudeista ryöstäytyy valloilleen.

Ja kun mies on kipeä, hän sitten on tosi kipeä. ”Tämä on tutkittu juttu. Mies on flunssassa naista kipeempi”, selostin vaimolle tiedeuutista.

”Miten niin?”

”No tutkijat kysyivät miehiltä kuinka kipeitä he ovat...”

Troppia ja plöröä

Tuntuu siltä, että tästä voisi vielä selvitä. On tullut otetuksi kuumaa mehua tömpsyjen kera. Sauna aukaisee hengitystiet. Kuivat villasukat sähköttävät jaloista hyvä oloa hermoratoihin. Echinaforcea voi tarvittaessa ottaa 16 tippaa. Teepuuöljyä voi pyyhkiä varpaisiin ja kas kirpaisee kuten lääkkeen pitää.

Ja mikä ihme siinä on, että sitten kun oikein kuumetta niin että iho on koko ajan kosteana, on punainen Jaffa parasta juomaa. Onko se opittu refleksi, vai onko vanhan ajan Jaffassa vahingossa jotain parantavaa? Muutakin kuin hedelmäsokeria ja C-vitamiinia?

Flunssaan vaipuneen ajatuksissa on toive siitä, miten kroppa taudin jälkeen tuntuu kevyeltä ja puhdistuneelta. Mutta kyllä tämä tästä.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

YRTTIMAAN TARINOITA

Tilliä kenkiin ja käräjille

Tillin juuret ulottuvat Välimeren seudulle ja vuosituhansien taakse. Tillistä valmistettiin faraoille hajuvettä, ja roomalaiset pitivät tilliseppelettä päässään hidastaakseen päihtymistä, jotta juominkeja saattoi jatkaa pidempään.

Myös Jeesus tunsi tillin: ”Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te maksatte kymmenykset jopa mintusta, tillistä ja kuminasta, mutta laiminlyötte sen, mikä laissa on tärkeintä: oikeudenmukaisuuden, laupeuden ja uskollisuuden.”

Saksassa tilli kylläkin liitettiin oikeudenmukaisuuteen. Saadakseen käräjillä oikeudenmukaisen tuomion kannatti sulloa tilliä kenkiin. Ei tietenkään silloin, jos todella oli syyllistynyt johonkin vakavaan rikokseen.

Välimeren maissa tillistä käytetään lähinnä siemenet, sillä siellä tillin lehdet ovat lähes mauttomia. Suomen korkeuksilla pitkä päivä aromatisoi myös lehdet maukkaiksi.

Tillin nimen on arveltu liittyvän saksinkieliseen verbiin dilla, joka on merkinnyt tuudittamista. Unettomuuteen voi syödä rouhittuja tillinsiemeniä tai pistää vaikka tillikimpun tyynyn alle.

Tilli maustaa oivallisesti kalaa ja äyriäisiä. Sitä käytetään usein kurkkusäilykkeissä ja dippikastikkeissa. Muita mausteita käytetään tillin kera maltillisesti.

TOPI LINJAMA

VIIKON VÄRSSY

Tiainen löysi laulun ensisävelen lounaistuulesta viherpeipot kuuluvat etäämmältä kuin eilen

JUHA AALTOILA

”Ikinä en ole mantereella asunut”

Omin käsin tekeminen on 24-vuotiaalle syntyperäiselle saarelaiselle elämän perusasia. Yksin saaressa ei tarvitse asua. Haukkasalon lossikuski houkutteli itselleen mantereelta miehen.

JANNE NOUSIAINEN

Koti on siellä missä sydänkin. Lilja ja Ari Järvinen iloitsevat yhteisestä pienestä tuvastaan. ”Talo valmistuu vielä tänä vuonna.”

KUHMOINEN (MT)

Pienessä saunatuvassa on lämmin. Lämmin on myös katse, jonka **Ari** ja **Lilja Järvinen** vaihtavat käpertyessään sohvannurkkaan.

Ollaan Kuhmoisissa, Haukkasalon saaressa Päijänteellä. Lilja on syntyperäinen saarelainen.

”Ikinä en ole mantereella asunut”, naurahtaa Lilja, 24, paljasjalkainen haukkasalolainen.

Saarella asutaan vain kolmessa taloudessa, vaikka loma-asuntoja onkin lähes 150. Jos yksikin talous muuttaa pois, Liljan työpaikka on vaakalaudalla.

”Olen lossikuski. Jos vakituisten asukkaiden määrä vähenee, valtionapua lossille ei saada. Ja silloin lossin toiminta olisi pakko lopettaa.”

Niin ei saa käydä, ajattelevat saarelaiset. Viime kesänä naimisiin mennyt pariskunta rakentaa parhaillaan saareen omakotitaloa. Hirsirunko on jo pystyssä. Tänä vuonna pitäisi päästä muuttamaan.

”Siihen asti tämä rantasauna saa kelvata. Ja hyvinhän tänne mahtuu. Tässä on samassa keittiö, olohuone ja makuuhuone”, esittelee Lilja pilkettä silmäkulmassa.

Lilja ryhtyi rakentamaan saunatupaansa vuonna 2010. Omin käsin ja veljien avulla. ”Saaressa selviää, kun ei pelkää työtä. Jos haluaa jotain, se on tehtävä itse.”

Tomera toteuttamistaktiikka on toiminut elämässä muutenkin. Vaikka saaressa ei puolisokandidaatteja juuri ole, sosiaalinen lossikuski ei jäänyt yksin. Heti seuraavana keväänä hän tapasi jämsäläisen Arin.

”Syyskuussa tulin tänne ensimmäistä kertaa hammasharja taskussa”, mies paljastaa.

Samalla saarella, omassa rauhassa

Liljan perhe asuu saaren toisella laidalla, Haukkavuoren takana. ”Sieltä ei huuto kuulu, vaikka kuinka kovaa karjuisi. Sopivan kaukana, mutta riittävän lähellä.”

Liljan kotitilalla, Terva-ahossa, asuvat Liljan vanhemmat **Ilmi** ja **Sakari Myllymäki**, mummo **Toini Myllymäki** sekä pikkuveljet **Jouni**, **Matti** sekä **Mauri**. Isoveli **Jaakko** on muuttanut Jyväskylään.

”Karjaa ei saaressa ole ollut vuoden 1991 jälkeen, kun viimeinen maitotila lopetti. Tai onhan isällä lemmikkinä yksi poro.”

83-vuotias Toini-mummo asuu omassa huushollissaan talon toisessa päässä.

”Minä haluaisin olla yhtä sitkeä kuin hän”, tunnustaa Lilja.

Lossi toi saareen tiet

Elämä saaressa on muuttunut melkoisesti. Muutoksen toi Haukkasaloon lossi, joka aloitti toimintansa vuonna 1993. Lossi tuotiin Päijänteeseen Saimaalta, Puumalasta.

”Ennen saaresta lähdettiin liikkeelle veneellä. Pelkkään liikkeelle lähtöön meni tunteja”, muistelee Lilja lapsuuttaan.

Kulttuurin murroksen näkyvä merkki ovat rakennusten paraatiovet. Terva-ahon pääsisäänkäynnit on rakennettu rannan puolelle, kun taas uusissa rakennuksissa paraatiovi osoittaa tien suuntaan. Ennnen kaikki talot rakennettiin mahdollisimman lähelle rantaa. Saaren keskiosa oli hiljainen.

”Teitä ryhdyttiin rakentamaan vuonna 1987, kun lossia ryhdyttiin hankkimaan”, muistelee Sakari-isä.

Kun Kuhmoisten kunta pyysi muutama vuosi sitten mittaamaan paljonko tietä saaressa nykyään on, tulos yllätti kaikki.

”35–40 kilometriä. Ja koko ajan rakennetaan lisää.”

Työttömänä saaressa ei tarvitse olla. Siitä pitävät huolen mökkiläiset. ”Saaressa on hirveästi töitä. Tehdään uusia mökkejä ja vanhoja remontoidaan. Pikkuveljet meinaavat laittaa maansiirtofirman pystyyn, kun tulevat täysi-ikäisiksi. Pitää olla yrittäjähenkeä.”

Käytännöllinen kalaverkko

Päijänteen jäällä on vain ohut kerros lunta. Nyt mennään tarkistamaan verkot. Aurinko paistaa vielä matalalta ja varjot ovat pitkät.

Avannot täytyy hakata tuuralla auki. Vesi on kirkasta ja hyistä. Kalastus ei ole täällä harrastus, vaan käytännön arkielämää.

”Toiset käyvät päivittäin K-kaupan liha- ja kalatiskillä, me käymme kokemassa verkot.”

Lilja kertoo aloittaneensa kalastuksen jo pienenä tyttönä. ”Harrastuksia täällä on vähän. Minusta on mukava tehdä hyödyllisiä asioita.”

Vävy opetettiin saaren tavoille

Elämä saaressa kulkee omaa, rauhallista tahtiaan. Sen on oppinut jo tuore vävykin.

”Lounas ei kestä puolta tuntia tai tuntia, vaan vähintään kaksi tuntia. Ja sitten pitää juoda kahvit päälle”, naurahtaa Ari.

Lähteminen vaatii aina oman aikansa, vaikka lossi ja tiet ovat helpottaneet elämää.

Talviaikaan saaresta hurauttaa jäätietä mantereelle muutamassa kymmenessä minuutissa, mutta kesällä lossia joutuu odottelemaan.

”Ihan yhtä maitopurkkia hakemaan ei viitsi lähteä. Kun täältä lähdetään kauppaan, sitten mennään kunnolla. Ja aina kyselläänpitääkö muille tuoda jotain”, Lilja muistuttaa.

STINA HAASO

Ennen Haukkasalossa tultiin taloon sisään järven puolelta pääovista. Kuvassa Toini-mummo, Sakari ja Ilmi Myllymäki, veljekset Matti, Mauri ja Jouni sekä Lilja ja Ari Järvinen.

Lossikuski-Liljan kesäloma on ohi, kun kevät koittaa.

Sakari Myllymäki hoitaa perheen lemmikkiporoa.

Kalastus tuo tärkeän lisän ruokapöytään.

SAARI

Neljänneksi suurin saari Päijänteellä

Haukkasalo on Suomen sisävesien 46:nneksi suurin saari. Päijänteen saarista se on neljänneksi suurin.
Saareen kuljetaan lossilla, kun Päijänne on jäistä vapaa. Talviaikaan saareen pääsee jäätietä pitkin.
Teiden rakentaminen aloitettiin saareen vuonna 1987. Lossi aloitti toimintansa 1993.
Vakituisia asukkaita saaressa on kolmessa kotitaloudessa.
Loma-asuntoja on vajaat 150. Juhannusta saaressa viettää yleensä arviolta 700 henkeä.
Vuonna 2012 lossi kuljetti saareen 12 477 autoa. Sateinen kesä verotti määrää edelliskesästä 903 autolla.